

קול צופיד

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לְקִי
הֶרֶב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

תרומה - תשנ"ט - מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

פרשת השבוע : תרומה

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ט.

קריאת מגילה

קשר קבוע לחכמי התורה

השבוע נקרא בפרשה על עשית הארון וכתוב (שמות כה, יג) "ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם זהב: והבאת את הבדים בטבעת על צלעת הארץ לשאת את הארץ בהם: בטבעת הארץ יהיו הבדים לא יסרו ממנו": ויש לשאול למה? הרי לא היה שימוש למוטות אלו - הבדים. כי הארון נשא את נושאו?

ועוד למה יהיו הבדים כל הזמן על הארון גם כשהוא לא במסע? ושתי השאלות מתרצות אחת את השניה. החיבור בין הבדים לארון נועד בשביל הבדים שיהיו עם התורה תמיד. והוא רמז לכל העם כולל המנהיגים שיהיו עם אנשי התורה תמיד לא רק בשעה שהם צריכים לשאול שאלות או לקבל ברכות ישמעו וילמדו מהם "ולא יסורו ממנו".

אחדות במשכן

ארון הקודש על הארון היתה כפורת ושני כרובים כמו דמות של ילדים. "ועשית שנים כרובים זהב. מקשה תעשה אותם משני קצות הכפורת" הם היו מחתיכה אחת - מקשה אחת "שלא תעשם בפני עצמם ותחברם בראשי הכפורת לאחר עשייתם" (רש"י כה, יח) ללמד שיש לאחד את כלל ישראל, ובמיוחד גדולים עם הקטנים - ותמיד יהיו "ופניהם איש אל אחיו".

במנורה באותה פרשה למדנו שתהיה אחת. "מקשה תעשה המנורה". והיה קשה למשה לדעת כיצד לעשות מנורה על גביעה וכפתוריה ממקשה אחת. היינו בכלל זה לחבר את גדולי ישראל וגאונים עם חכמים, רבנים ובעלי מקצוע ובעלי בתים רגילים. לחבר גביעים עם קנים, ופרחים וציצים עם היסוד והיראה וכו'. והראה לו הקב"ה מנורה של אש. ואמר חכמי הרמז שהיה קשה למשה לדעת כיצד לאחד את כל עם ישראל והקשה להקב"ה כיצד אעשה זאת? והראה לו מנורה של אש. ובמציאות הושלך לאש ככר זהב ויצאה המנורה. וזה רמז למשה שעליו להתחיל במלאכה והקב"ה ישים על ידו. אתה תעשה את שלך והשאר יעשה מאליו.

המשכן היה עשוי יריעות ויריעות. חלקם מעיזים חלק שש משזר וכו' וכו'. אחר כך כתיב "ועשית חמישים קרסי זהב וחברת את היריעות אשה אל אחותה בקרסים והיה המשכן אחד". וכן כתיב "ועשית קרסי נחושת חמישים וחברת את האהל והיה אחד". שוב אותה מגמה לחבר ולקשור את כלם להיות אחד. במזבח "ממנו יהיו קרנותיו" הקצוות יחד עם העיקר. ארבעת הפניות יחד עם עיקר המזבח "שלא יעשם לבד ויחברם" (רש"י כז, ב).

בקרשים היה החיבור הגדול. "והברית התיכון בתוך הקרשים מברית מן הקצה אל הקצה". וגם כאן שאל משה: איך בריך ילך מקצה לקצה? איך הוא יסתובב בפניות? ועוד הרי יש חמשה בריחים אחרים שמחברים את הקרשים? ומדוע זה לא מספיק?

במדרש כתוב שאמר ה' למשה קח את מטך והוא ילך בתוך הקרשים. אבל בתרגום יונתן כתוב שבקריעת ים סוף כולם לקחו כסף וזהב. והעם ראה ענף עץ שמלאכים הביאוהו וזרקו אותו בים ולקחו והוא היה מה"אשל של אברהם אבינו". ממנו לקחו המלאכים. וממנו לקחו בני ישראל ועשה ממנו בריח תיכון שהיה מתארך ומסתובב לאורך של שבעים אמה מסביב לכל המשכן (ועיין גמרא שבת צח, ב) ורמז גדול שצריך לאחד את כל העם. שכשרוצים לאחד את העם צריך לזכור שאבא אחד לכולנו - אברהם אבינו, כולנו בני איש אחד אנחנו.

אתמול, יום ראשון כ"ח שבט, היה מעמד גדול של קידוש ה'. כולנו מאוחדים. למעלה מחצי מליון איש כ"י. התפלאותי איפה נשיא המדינה, היכן ראש הממשלה ושריו, איפה חברי הכנסת, מדוע לא באו השופטים היו באים ושומעים את זעקת הלב לאבינו שבשמים, ידעו שכואב. אם היו באים היו משתנים. היו מתעלים. גם השוטרים הקשוחים ביותר שבאו עם אלות וקסדות וגו' מדמיע הרימו את ידיהם בשעה שאמרו "שמע ישראל" ודמעות עלו להם בעינים. אולי אם היו באים ומתעלים יחד עם כלל ישראל. מה חששו מזה? מי שלא היה שם - לא ראה אהבת ישראל מימיו. יהי רצון שיחזרו כל ישראל בתשובה, אכ"י"ר.

למה אין הלל בפורים?

אמרה אסתר למרדכי "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן". אומרים חז"ל (במסכת מגילה יד, א): ויסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא: גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירו למוטב, ואילו הסרת הטבעת החזירתן למוטב. תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה, חוץ ממקרא מגילה. מאי דרוש? אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: ומה מעבדות לחירות אמרין שירה - ממיתה לחיים לא כל שכן?

שואלת הגמרא אי הכי הלל נמי נימא! ומביאה שלושה תירוצים:

א. לפי שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ. - יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ, היכי אמרין שירה? - כדתניא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה. משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה.

ב. רב נחמן אמר: קרייתא זו הלילא.

ג. רבא אמר: בשלמא התם (תהלים קיג) הללו עבדי ה' - ולא עבדי פרעה, אלא הכא - הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשוורוש? אכתי עבדי אחשוורוש אנן. (רש"י לא נגאלו גאולה שלמה). שלושה טעמים יש כאן למה לא אומרים הלל בפורים. והשאלה היא איזה מהטעמים נפסק להלכה ומה נפ"מ למעשה? הרמב"ם בהלכות חנוכה (פרק ג, הלכה ו) כתב שלא אומרים הלל בפורים כי "ולא תקנו הלל בפורים, שקריאת המגילה היא ההלל". במשנה ברורה (בסימן תרצ"ק ז) מביא את הטעם ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן". ובאמת יש לשאול למה המשנה ברורה לוקח את הנימוק השלישי שבגמרא. (ומקורו במג"א שם ס"ק ב) שלא הביאו הרמב"ם (ועיין לבוש שהביא את שני הטעמים). וכנראה שיש לזה נפקא מינא הלכתית למעשה בימינו.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

תרומה - תשנ"ט - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

במקום שאין מגילה כשרה

אומר המאירי המובא בברכי יוסף (שם) שאם אדם נמצא במקום שאין מגילה, או שהמגילה פסולה. כיוון שקריאתה של המגילה היא במקום הלל. אם אין מגילה יקרא את ההלל. ולפי דעתו יקראו הלל בברכה. וכן כתב הבה"ג ש"קרייתא זה הלילא". וכ"כ הרמב"ם וסובר המאירי שתירוצו זה הוא להלכה.

מכאן שהוא מבין שזה הטעם העיקרי. כי אם הטעם העיקרי הוא ש"עבדי אחשוורוש אנו" היינו בזמן הנס. אי אפשר לומר הלל במקום מגילה.

החיד"א עצמו חלק על המאירי וכותב יתכן ולא תקנו כלל הלל, וכיון שיש עוד טעמים ולכן יקראו הלל אך לא יברכו על ההלל ולא "שהחיינו" ו"שעשה ניסים". וכך יש לדייק מלשון הרמב"ם שכתב "לא תיקנו לומר הלל". ולפי זה אי אפשר לומר הלל בברכה (ועיין ש"ת שם ס"ק ב).

בשדי חמד (מערכת פורים אות א) הביא דברי החיד"א בשו"ב שגם לטעם הרמב"ם שהקריאה במגילה במקום הלל "אף מי שאין לו מגילה לא יקרא הלל בברכה וכו' כיון דלא תקון אין לו לקרות דלא פלוג רבנן" והוסיף השד"ח שזה כמו מסקנת השו"ת שיקרא בלי ברכה. והביא את דברי חת"ס (סי' קצב) דרוב הפוסקים חולקים על המאירי ולא קי"ל כוותיה. גם הפרמ"ג (בא"א ס"ק ב) כתב דלא פלוג. והביא שם בשד"ח עוד ספרים המדברים על זה. אולם משמע לכאורה שאפשר לקרוא הלל בלי ברכה. ושם הביא את דברי שיבת ציון (סי' כב) שלדעתו אם חז"ל לא תקנו לאמר הלל מי שאומר הוא כמו מחרף ח"ו ולא הותר אלא דרך תחינה. וכמו שאמרו חז"ל (במסכת שבת קיח) שכל הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף (ועיין שם רש"י הטעם לזה) ואז מי שחושש לסברת המאירי ודאי שאינו אומר דרך תחינה לכן לא יאמר כלל הלל אפילו בלא ברכה. וכתב שם השד"ח שיאמר כקורא תהילים. והזכיר את שו"ת תשובה מאהבה (סי' מה) שהזכיר את המאירי והמסקנא יאמר הלל בלי ברכה. וכן כת"ס סי' ק"מ כתב לקרוא הלל כמו קורא תהילים בלי ברכה, עיי"ש.

ולכאורה לפי הסבר רש"י שם שמי שקורא כל יום הוי כמו "מזמר שיר ומלוץ". אבל אם לא אומר בכל יום רק מוסיף בפורים מחשש המאירי למה יהא כמחרף. וכנראה שהם מבינים שבמקום שחז"ל לא קבעו הלל אסור לאומרו.

הבא"ח בספרו שו"ת תורה לשמה סימן קצד מביא שאלה אשה חרשת שאינה יכולה לשמוע מגילה מאחרים וגם היא עצמה אינה יודעת ללמוד כלל ורק יודעת ללמוד תפילת חול ושבת שלמדה בהיותה בריאה ובכללם יודעת לומר ההלל, אם נורה לה שתקרא הלל בפורים במקום מקרא מגילה?

והביא שם את המחלוקת בין החכמים לעיל על ההלל. וסיכם "ואיך שיהיה נראה מכל הנזכר דהאשה הנז' נורה לה שתגמור ההלל אך לא תברך עליו". ואין לטעון ולומר דהלא ארז"ל כל הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף" וכתב המג"א בסי' תקפ"ד מה שנהגו לומר תהילים כולו ברי"ה ויוה"כ שבכללו ההלל הוא מותר משום דאומרו דרך תחינה ע"ש וא"כ לרבא דלית ליה האי טעמא איך תהיה רשאית לומר הלל בפורים שלא תקנו בו חז"ל הלל? דיש לומר באמת דלא אמרו הא מחרף ומגדף אלא כשאנו אומרו בעבור נס הנעשה באותו יום. אבל אם אומרו בעבור נס השייך לאותו יום לית לן בה. והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי. עכ"ל. ולסיכום אם אין לו מגילה בין איש או אשה יקראו הלל בלי ברכה.

ברכת "שהחיינו" למי שאין מגילה

ל"מאירי" יש שיטה מיוחדת בענין ברכות הניסים שהרי "הרואה נר חנוכה מברך "שעשה ניסים" ושהחיינו" (שבת כג) ומחדש המאירי שגם אם לא ראה יברך "שהחיינו" ו"שעשה ניסים" על היום השמח ועל הניסים. ואע"פ שהגמרא אמרה "הרואה" הסביר המאירי שלא דווקא.

המשנה ברורה בסימן תר"ע בהלכות חנוכה (בשה"צ ס"ק ג) הביא את דברי המאירי וסיכם שצ"ע. בסימן תרצ"ב בהלכות פורים אמר המשנ"ב שיש מי שאומר לברך "שהחיינו" ולא אומר וצ"ע (ועיין שם בס"ק א' וביאור להלכה).

אך אנו נוהגים בזה כדברי החיד"א שאומר לא לברך "שהחיינו" ולא "שעשה ניסים" בלי קריאת המגילה כי כך תקנו לנו ולא אחרת. אך אנו אומרים כשמברך "שהחיינו" שעל המגילה וכמו על כל המצוות שעושה בפורים שלא מברך עליהם "שהחיינו". אמנם אם אין לא מגילה - לא יברך "שהחיינו" כלל (ועיין כה"ח שם ס"ק ד-ה).

נשים בברכת מגילה

בגמרא (מגילה ד, א): "ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס". ואומר רש"י "שאף על הנשים גזר המן להשמיד להרוג ולאבד טף ונשים ביום אחד". ומקשה תוס' ורשב"ם הרי עיקר הנס נעשה על ידי אסתר! ומהו לשון "אף"?

ופירש רשב"ם שעיקר הנס היה על ידן: בפורים - על ידי אסתר, בחנוכה - על ידי יהודית, בפסח - שבזכות נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו. וקשה דלשון ש"אף הן" משמע שהן טפלות. ולפירושו היה לו לומר שהן. לכך נראה לי שאף הן היו בספק דלהשמיד ולהרוג וכן בפסח שהיו משועבדות לפרעה במצרים וכן בחנוכה הגזירה היתה מאד עליהן, עיי"ש.

ובתוס' שם: "נשים חייבות במקרא מגילה - מכאן משמע שהנשים מוציאות את אחרים ידי חובתן מדלא קאמר לשמוע מקרא מגילה. וכו' וקשה וכו' וכן פסקו הה"ג דאשה מוציאה מינה אבל לא אנשים וי"ל דסלקא דעתך דלא יועיל קריאתן אפילו להוציא הנשים קמ"ל דחייבין דהכל חייבין בשמיעה עבדים נשים וקטנים". ולפי זה נשים חייבות רק לשמוע לדעת הבה"ג והתוס'.

הרמב"ם אומר שנשים חייבות ולא מסייג את דבריו ומשמען לשמוע ולקרא. ואומר הכס"מ שגם מוציאות גברים ידי חובה (פרק א, הלכה יב).

הגאון מביא תוספתא המוזכרת ברמז בתוס' ומובאת בשלמות בב"י ש"נשים ועבדים וקטנים פטורים ואין מוציאים ידי חובה". ומה שכתוב בגמרא דלעיל שחייבות. הכוונה היא רק לשמוע ולא לקרוא. בשולחן ערוך (תרפט, סעיף ב) וי"א שהנשים אינם מוציאות את האנשים. וזו דעת בה"ג ומוסיף הרמ"א "וי"א אם האשה קוראה לעצמה מברכת: "לשמוע מגילה", שאינה חייבת בקריאה". וכתב ע"ז המג"א (ס"ק ה) הלכה זו לא דומה לדיני חנוכה ששם האשה מדליקה ומוציאה יד"ח את הבעל אפילו לא בבית. והסביר שקריאת המגילה זה כמו קריאת בתורה בציבור לא יכולה לקרוא ולא פלוג בין יחיד לציבור. ואילו הגאון (שם ס"ק ה) הביא את סברת הבה"ג והתוספתא דלעיל כמקור שאין מוציאות את האנשים, עיי"ש.

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

תְּרוּמָה - תְּשַׁנ"ט - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ויש נשים המתחסדות לקרוא לעצמם לבד. ולא טוב הן עושות כי יש בזה הרבה מחלוקות כדלעיל ומעוד סיבות כדלקמן.

כְּשֵׁאִין מִי שִׁיּוּדֵעַ לְקִרְאָה בְּטַעֲמִים

יש מקומות שאין מי שיודע לקרוא בטעמים, ויש קוראים בטעמים של צער, ולזה עדיף שיקראו בלי טעמים. בכל מקרה הניקוד חייב לקרוא נכון. כי אם יקרא "המלך מהודו ועד כוש" במקום "המולך" (אע"פ שנכתב אותו דבר) הרי שינה את המשמעות ואינו בסדר. ואם אינם יודעים הטעמים טוב שיניח החזן ספר עם טעמים ליד המגילה ויסתכל בו מידי פעם ויקרא מתוך המגילה. אבל המניחים נילון שקוף על המגילה עם ציור הטעמים לא טוב עושים שזה כאילו הטעמים בתוך המגילה. ומספרים על אחד שהיה רגיל בחזנים טובים ושמע פעם מקרא מגילה מחזן שאינו יודע בטיב טעמים ואמר "הסיפור של שנה שעברה היה יותר יפה". שמעתי את כל מדרשי חז"ל בתוך קריאת המגילה.

חֶרֶשׁ

יש הלכה שאומרת כי האומר "שמע ישראל" צריך לומר בקול כדי שישמעו אוזניו. ואם לא השמיע לאזנו לדעת רבי יוסי לא יצא. אך ההלכה היא שבדיעבד יצא. וכן בברכת המזון לכתחילה ישמע לאזנו ובדיעבד יצא (עיין ברכות טו ומגילה יט ושו"ע סימן סב סע' ב). ובמגילה שם כתוב הכל כשרים לקרוא מגילה חוץ מחרש שוטה וקטן ורבי יהודה מכשיר בקטן. ומקשה הירושלמי הרי חרש לא שומע ולא מדבר; ומתיר שהזכירוהו אגב קטן ושוטה אך עיקר הכוונה אינה על חרש שאינו יכול לקרוא ואם יכל לקרוא משמע שיקרא. ובגמרא בבלי למסקנא הלכה כרבי יהודה שלכתחילה לא יקרא החרש. ואם קרא - יצא.

וברמב"ם (הלכות מגילה וחנוכה פרק א, הלכה ב): "אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו והוא שישמע ממי שהוא חייב בקריאתה, לפיכך אם היה הקורא קטן או שוטה השומע ממנו לא יצא" (ועיי' שם בכ"מ שמקשה על הרמב"ם מהלכות ק"ש. ולמה לא הזכיר חרש? או בגלל הירושלמי או בגלל שאם לא השמיע לאוזניו - יצא).

ואומר הכס"מ שיש גורסים ברמב"ם שהשומע מחרש גם לא יצא. ומקשה הרי לרמב"ם מי שלא השמיע לאזנו ברכת המזון בדיעבד - יצא. אם כן למה לגורסים "חרש לא יצא". ומתיר הכסף משנה כי מגילה שאני שיש בה חובת פרסומי ניסא.

ואומר הט"ז שבריא שלא השמיע לאוזניו - בדיעבד יוצא ידי חובה. אך חרש שלא יכול לשמוע - גם בדיעבד לא יוצא ידי חובה. הבי"ח חולק עליו ואומר שיכול חרש לקרוא וגם להוציא אחרים. והבי"ח לא קיבלו. כי הוא סובר פרסומי ניסא שאני.

בבא"ח כתב בסעיף ב': "אם היה הקורא חרש או שוטה או קטן השומע ממנו לא יצא י"ח, וצריך לחזור ולקרותה בברכה, מיהו אם שמעה מחרש יחזור ויקראנה בלא ברכה משום דאיכא דס"ל שומע מחרש - יצא.

חֶזֶן עִם מְכַשֵּׁיר שְׁמִיעָה

מכאן בא דין חדש שאם נמצא בבית כנסת לשמוע תקיעות שופר אך שמיעתו חלשה. ותקע בקול חלש שהוא לא שומעו אך אחרים שומעים אותו - האם יצא ידי חובה?

המשנה ברורה כתב בס"ק ח "ועיין במ"א שמצדד דלא תקרא לעצמה כלל רק תשמע מהאנשים. וכ"ז ביש לה ממי לשמוע אבל אם אין לה מי שיקרא לפניו תקרא היא לעצמה במגילה כשרה ומברכת "אקב"ו לשמוע מקרא מגילה". ומקור דברי המג"א הוא מהמדרש הנעלם רות - הזוהר: שכתב שם שאשה לעצמה לא תקרא אלא רק תשמע (ועיין שם בהגר"א ס"ק ו).

ולכן למעשה הפוסקים כרמ"א ישתדלו שתשמע מבעלה. ובדיעבד תברך "לשמוע מגילה" (אע"פ שי"א שתברך על משמע מגילה). ויש פוסקים שאם לא שמעה מאחרים לא תברך. וכך כתב הבא"ח בסעיף א "הנשים אע"פ שיודעין לקרות ישמעו מן האנשים וכן המנהג בעה"ק תוב"ב שמעולם לא נשמע שהאשה קראה מגילה ולכן כל אדם אע"פ שקרא המגילה בבית הכנסת יקראנה בביתו בשביל אשתו שלא שמעה בבית הכנסת ובשביל הבתולות ושאר נשים ומשרתים שבבית ואם קראה בבית הכנסת וחוזר וקורא לנשים לא יברך בשבילם וגם הם לא יברכו".

וכתב הפר"ח שבגלל המחלוקת אשה לא תקרא מגילה לאחרים. ואם קורא לעצמה תברך על מקרא (ועיין לכה"ח שם ס"ק ב' ג' י"ב ו"ג ו"ד ומש"ב ס"ק א' ז' ח'). והוסיף כה"ח בס"ק י"ד שבנ"ד לא אומרים סתם ויש שהלכה כסתם ויצא שלדעת השו"ע הן מוציאות את האנשים יד"ח, כי סתם לא ברור). היפה ללב (ח"ב א) כתב שהנשים לא תברכנה. וכ"כ שיירי כנה"ג (בסי' תרפ"ט) מאחר ויש מחלוקת לא יברכו. ובספר זכו"ל הביא מדינא דחיי מנהגו שהאנשים שקוראים לנשים ולא מברכין וכן פסק בא"ח (תצוה א).

לסיכום, לדעת הרמ"א כשקורין לנשים יברכו "לשמוע" ולא על מקרא. לדעת החיד"א ופרי"ח "על מקרא" לדעת הכנה"ג ויפ"ל ובא"ח יקרא להן ולא יברך משום שבי"ל. וכן נוהגים רוב הספרדים. ואם אשה רוצה להחמיר תקנה בגד חדש ולפני שיקראו לה תברך שהחיינו עליו או על פרי חדש ותכוון גם על המגילה ואח"כ יקראו לה בלי ברכה.

יִתְשַׁדֵּל בַּעֲבוּר אִשְׁתּוֹ שֶׁתִּשְׁמַע מִגִּילָה

אך דבר זה מטיל חובה מיוחדת על הגברים להשתדל בעבור נשותיהן שתשמענה מגילה וכך כתוב בירושלמי: רבי יהושע היה מכנס כל אנשי ביתו וקורא בפניהם. רב יונא אבי דרבי מנחם היה מתכווין לקרותא בפני נשים שבביתו (עיין תוס' ערכין גק' וכה"ח ס"ק ג). וכ"כ הבא"ח "כל אדם אע"פ שקרא המגילה בבית הכנסת, יקראנה בביתו בשביל אשתו שלא שמעה בבית הכנסת ובשביל הבתולות ושאר נשים".

ולפעמים אשה באה לבית הכנסת ובגלל הילדים שטיפלה בהם לא שמעה כל המגילה. ולפעמים בגלל ריחוק עזרת הנשים לא שמעה כל צרכה וחייב הבעל לקרוא בשבילה או להשתדל בעבורה שתוכל לשמוע מגילה.

והטוב ביותר שיעשו שני מנינים הראשון עשרים דקות אחרי שקיעה. והשני לגברים העובדים, וגם לנשים. ובדרך כלל במנין זה אין הרבה ילדים המפריעים לשמיעה והזמן יהא כשעתיים אחרי השקיעה.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

תרומה - תשנ"ט - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

ומוסיף הרמ"א וכותב: ואם קראו אותם בציבור, ואיזה יחיד לא שמעה, יוכל לקרות אפילו לכתחלה ביחיד, הואיל וקורין אותם באותה העיר בעשרה (ב"י בשם א"ח) ; וכשהיחיד קורא אותה בזמנה, צריך לברך עליה. (ב"י).

לפי זה לכתחילה צריך לחזור אחרי עשרה, ואם אין - יקרא ביחיד. ולפי הרמ"א העיקר שיהיו עשרה בעיר. ומביא בשם חמד שהיה חכם אחד שהיה קורא ביחיד מגילה בגלל הרעש, והקשו עליו משו"ע זה, הרי לכתחילה צריך עשרה? ותמצו בשבילו שהיה גר סמוך לבית הכנסת ושמע מהחלון קריאה ברבים. חשוב (עין שם שד"ח מערכת פורים אות ד')

ומספרים על הגאון שהיה מקפיד מאוד לקיים דברי השו"ע. וציווה לתלמידיו שיעלו לארץ ויקיימו דברי השו"ע שהוא מרא דארעא דישאל.

ופעם אחת היה הגאון בגלות מביתו, ורצה לשמוע מגילה בציבור אך כשבא לבית הכנסת ראה אותם בחצי המגילה ורצה לקיים דברי השו"ע לכתחילה בעשרה. יצא לחוץ וראה בחורים יושבי על ברזלים. וביקש מהם שיבואו איתו לשמוע מגילה בעשרה. ושילם להם והסכימו. התחיל לקרוא ויצאו כולם ורק בגמר הקריאה ראה שהוא לבדו. מספרים שכשיצא אמר להם "מחול לכם" קחו כדמי פורים. כי לא רצה שיענשו מאחר והוא שלם להם כדי שישארו עד הסוף.

שאלות ותשובות

שאלה: מי שרוצה לקלוט בחו"ל שיעור שמשודר בארץ במוצאי שבת אך באותו הזמן בחו"ל עדיין שבת מה יעשה האם יקליטו על ידי גוי. או טייפ?

תשובה: לא עושים הקלות בפרהסיא ובפרט לא בדברי תורה שלא ילמדו לזלזל בדברי תורה. שלא יאמרו לרבנים מותר. ולכן טוב שיקליטו בארץ ויעבירו להם דרך אינטרנט. אחרי צאת שבת באירופה.

שאלה: אחרי שראינו האחדות בעצרת אולי זה הזמן להרבות בפעולות אחדות, שאלתנו מה העצות והפעולות שהרב מציע לזה? **תשובה:** אע"פ שמשתדלים אנחנו שיהיה השיעור הזה הלכתי ממש. אך אחדות אינה פוליטיקה, ובודאי לא בחודש אדר. שנאמר בו "לך כנוס את כל היהודים" וכבר קראנו שיעור חזית דתית אחידה. ויעשו מפלגה מאוחדת בשם חדש ומזה נקרב רחוקים כי לא יודעים במי לבחור. ויטע בלב האחרים אהבתו ויראתו וזוכה לגאולה שלמה.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

וכן מי שיש לו מכשיר הקולט שמיעה, האם יצא ידי חובה? כתב במשנה ברורה סימן תרפט ס"ק ה' "חרש - היינו המדבר ואינו שומע כלל ואע"ג דבעלמא קי"ל דאם לא השמיע לאזנו יצא כדלעיל בסימן ס"ב וסימן קפ"ה הכא לענין מגילה דהוא משום פרסומי ניסא החמירו בו יותר דהשמיעה לאזנו הוא לעיכובא א"נ דחרש גרע טפי שאינו יכול להשמיע לאזנו ועיין בשערי תשובה דדוקא אם הוא חרש גמור שאינו שומע כלל, לאפוקי אם הוא שומע כשמדברים לו בקול רם. וכ"ז הוא לדעת השו"ע אבל דעת כמה אחרונים דאפילו הוא חרש גמור יצא השומע ממנו ומ"מ לכתחלה כו"ע מודים שלא יעמידוהו להוציא רבים י"ח".

מדברי המש"ב שה"צ ז' שפקח שלא השמיע לאוזניו לדעת הב"י לא יצא יד"ח ובביאור להלכה הוא הסתפק. ובענין חרש ממש דעם רשב"א ריא"ז תשבץ שמוציא יד"ח בדיעבד. ועיין בענין מי ששומע רק אם מדברים אליו בקול רם. והוא קרא את המגילה בקול רגיל אם הוציא אחרים יד"ח אם יש לו דין חרש. (עין לפר"ח אבה"ע סי' קכ"א ושבות יעקב המובא בשו"ת הלק"ט ח"ב מ"ה שאין לו דין חרש וה"ה אם שומע ע"י מכשיר).

וראיתי בכמה פוסקים בשם צמח צדק האחרון מחב"ד בסימן שכ"ג. מעשה בנער שלא כל כך שומע והיה צריך לחלוץ ולומר "לא חפצתי לקחתה" וחרש לא יכול לחלוץ אם לא יכול לומר. ומצאו מורה שלימדו לדבר אע"פ שחרש. ושאלוהו האם חליצתו כשרה? ולמעשה זה חולק על כל מה שראינו לעיל והיה לי קשה על כך לפסוק כנגדו. עד שעיינתי היטב וראיתי שכתב "והנער הזה דעתו קלושה וגם לא שומע שצועקים איתו". ונחה דעתי כיוון שרק בחרש ש"דעתו קלושה" לא יועיל. אך בחרש שלימדוהו לדבר והוא מדבר ושומע רק במכשיר שמיעה אין כל בעיה לתקיעת שופר ומגילה. ויש אומרים משם הגאון ויש משם החיד"א הוכחה שצריך להשמיע לאוזנו ממש רבינו שכשיצא מפרעה להתפלל על דבר הצפרדעים כתוב "ויצעק אל ה' על דבר הצפרדעים" ומסבירים שהיה צריך להשמיע לאוזנו אך הצפרדעים קירקרו ולכן היה צריך לצעוק וזה פירוש יפה ולא להלכה.

ומכאן לנמצאים בחתונות ומתפללים והתזמורת מנגנת ולא שומעים באוזניהם את "שמע ישראל" שלהם צריכים להשתדל לשמוע באזניהם את דבריהם. אך אין צריך לצעוק יותר מהתזמורת.

"על מקרא מגילה"

ומכאן להבין את מה ששואל האבודרהם (דף נה מדפוס ורשא) למה אומרים "על מקרא מגילה" ובשופר "לשמוע קול שופר"? ומתוך כי התקוע מתוך הבור שהאחרים שומעים אותו טוב, אך הוא לא שומע אלא קול הברה - לא יצא, כי עיקר השמיעה. ולכן מברכים "לשמוע קול שופר". מה שאין כן במגילה שהעיקר הוא הקריאה. ועוד שאם היו אומרים "לתקוע בקול שופר" היו אומרים ולמה לא שברים ותרועה. אבל במגילה העיקר "לקרוא". ולפי זה חרש יוצא ידי חובה.

קריאת מגילה בציבור

יש בגמרא מחלוקת אם אדם אין לו מנין ביום פורים האם יקרא מגילה ביחיד או רק בעשרה? (מגילה דף ה' ע"א) כתוב בשו"ע סימן תרצ סעיף יח: "מגילה ב"ד ובט"ו צריך לחזור אחר עשרה, ואם אי אפשר בעשרה קורים אותם ביחיד".

